

BRĪVĀ LATVIJA

ISSN 0934-6759

APVIENOTĀ **LONDONAS AVIZE** UN **LATVIJA**

2021. gada 14. – 20. aprīlis

Nr. 15 (1673)

Lasiet tīmeklī
www.brivalatvija.lv

Kultūrai un garam nav robežu!

Čikāgas koris *Lux Cantorum*, kam ir 70 gadus ilga vēsture un kas mūzicē baznīcā, kam ir senāka saikne ar Čikāgas latviešiem, ierakstījis komponista Raimonda Tigula dziesmu ar Noras Ikstenas vārdiem “Dod, Dieviņi”. Šo dziesmu dzirdējam aizvadītajos lielajos Dziesmu svētkos, un tā skan kā latviešu lūgšana. Ieraksts tapis pusgada laikā, koristi, amerikāņi, dzied skaistā, nevainojamā latviešu valodā un, kā saka Nora Ikstena, “apliecinot, ka kultūrai un garam robežas nepastāv. Pat “Ķīnas mēra” robežas tiek nojauktas!”

Nora Ikstena: “Kultūra mums ļaus iziet cauri šim laikam, kas mūs ir nospiedis uz ceļiem. Gara maize ir vajadzīga tieši tikpat daudz kā dienišķā maize – lai mēs no šīs pandēmijas neizietu kā aprobežoti, nospiesti, savu garīgo neatkarību zaudējuši cilvēki. Ja mums, latviešiem, kāds no malas, no citurienes skaidri parāda, kur ir mūsu spēks, ko mēs varam padarīt, tad kaut kā tomēr noticam un saņemamies... Jā, ir grūti iziet cauri šim laikam, bet, ja cilvēki no tāienes mums pasaka – jūs varat, jūs esat unikāli! – mums vajag to novērtēt un iet uz priekšu.”

Čikāgas koris *Lux Cantorum*

korim palīdzēt ar latviešu valodas izrunu. Pastāstīju viņiem arī kaut ko vairāk par katru dziesmu. Un vēl – iepazīties ar diriģentu, es viņam paziņoju, ka Čikāgā viesosies Pēteris Vasks. *Paul French* man lūdza izkārtot tikšanos. Tas bija 2013. gada 25. janvārī *Evanston* priekšpil-

*Dod Dieviņi, dodamo,
Es panemšu nemamo,
Es panemšu nemamo
Ar abām rokām počināmu*

Armands Birkens: “Esam te laimīgi, priecīgi! Čikāgā ir dziedājuši vairāki izcili kori no Latvijas, bet latviešu burvīgo koru mūziku pamanījuši arī mūsu vietējie amerikāņu kori. Jau 2010. gadā pazīstamais Čikāgas profesionālais jauktais koris *The William Ferris Chorale* diriģenta *Paul French* vadībā sniedza divus koncertus ar nosaukumu “*Baltic Blast*”. Programmā – lietuviešu, igauņu un latviešu komponistu dziesmas. Diriģents bija izvēlējies “Tumša nakte, zaļa zāle” (E. Melngaiļa apdare), “Rīga dimd!” (J. Cimzes apdare), J. Vitola “Gaismas pils” un P. Vaska “*Donna Nobis Pacem*”. Bijām patīkami pagodināti, ka tik labs koris izvēlējies baltiešu mūziku. Man bija tas gods šim

sētā, Čikāgas ziemeļpusē. Abi kungi pārrunāja Vaska mūziku un citas temas. (*Skat. attēlā!*)

Un nu *Lux Cantorum* dzied latviešu mūziku! Šis koris, kas sevi piesaka kā garīgās mūzikas koris, pirms dažiem gadiem iepazīties ar R. Tigula daiļradi, iekļaujot vienu viņa dziesmu savā toreizējā koncertā. 2018. gadā komponists korim piedāvāja savu “Dod, Dieviņi”, ko varam noklausīties šā pavasara virtuālajā koncertā. Interesanti, ka *Lux Cantorum* bāzes vieta ir amerikāņu luterāņu baznīcā, ko pirms vairākiem gadiem irēja Čikāgas latviešu Jāņa draudze. Šaubos, ka *Lux Cantorum* šo vēsturi zina, un nav jau arī tas tik svarīgi, vienkārši, interesanta sagādīšanās saite.”

Raimonds Tiguls

Pēteris Vasks un *Paul French* Čikāgā 2013. gadā, apspriežot “*Donna Nobis Pacem*” ierakstu

Latvija dienu ritējumā

3. – 4. lpp.

Juŗa Lorenca un Kārļa Streipa komentāri

5. lpp.

Atceramies aktieri Imantu Skrastiņu

6. un 8. lpp.

Numura intervijā komponists Pēteris Vasks

7. un 8. lpp.

PLMC saņem bagātīgu dāvinājumu

11. lpp.

Rīga pošas uz pasaules hokeja čempionātu

12. lpp.

9 770934 67501 8

15

Latviešu opermākslas dīvu Hertu Lūsi pieminot

“Dziesmas ir mana sirdslieta, bet katrai dziesmai jāpieiet ar īpatnēju mīlestību, tikai tad tā silda sirdis un mīlu atstaro.” /H.Lūse/

AGNIJA
LESNIČENOKA

Martā atcerējāmie latviešu dziedātāji, skatuves mākslinieci un pedagoģi Hertu Lūsi viņas jubilejā. Viena no sava laika izcilākajām latviešu skatuves māksliniecēm dzimusi 1891. gada 15. martā. Herta Lūse bija ļoti milēta gan starpkaŗu Latvijā, gan trimdas latviešu sabiedrībā Vācijas bēgļu nometnēs un ASV. Māksliniece ar spēcīgo balsi un gaišo personību vienmēr izstarojusi siltumu visiem tiem, ar kuriem kopā strādājusi. Kā latviešu tautas pateicības apliecinājums par dziedātājas kalpošanu tautai baltās un ne-baltās dienās un latviešu dziesmas populārizēšanā bija latviešu trimdas Tautas balva, ko māksliniecei pasniedza Latvijas neatkarības 43 gadu atceres svētnīgajā aktā 1961. gada 18. novembrī Ņujorkā.

Herta piedzima Rīgā dzelzceļa ierēdņa ģimenē. Tēvs mira, kad Herta vēl bija maza, tāpēc kopā ar vēl diviem brāļiem viņa uzauga mātes gādībā. Savu bērnību Herta aizvadīja Rīgā, bet, mātei vēlreiz apprecoties, ģimene aizbrauca uz Krieviju, uz Vitebsku. Tur Herta ieguva savu pirmo izglītību, absolvējot Vitebskas draudzes skolu un vēlāk ministrijas meiteņu skolu. Pēc tam bija jādama par patstāvīgu darbu uzsākšanu, tāpēc Herta izlēma apgūt grāmatvedības kursus un atrada darbavietu vietējā apriņķa valdē. Ilgi Herta nepalika Vitebskā, jo ilgas pēc dzimtenes bija stiprākas. Atgriezies Rīgā, Herta atrada darbu *Rīgas Avīzē* pie redaktora F. Veinberga, taču šis darbs Hertu līdz galam nepiepildīja. Ikdienā dzirdot sava brāļa Emīla Mauriņa, vēlāk arī atzīta dziedātāja, dziedāšanu, Herta iedvesmojās un raisīja sevi vēlmi dziedāt un nokļūt uz skatuves. Kā pirmais lielais solis bija iestāšanās Interimteātra kori, kuŗu vadīja Jāzeps Mediņš. Par niecīgu atlīdzību Herta tur nodziedāja četras sezonas. Atmiņās minējusi: “Sajūsmu, ar kādu pirmo reizi gāju uz skatuves, nevaru pat līdz šim aizmirst. Atceros, ka mana pirmā uzstāšanās kori notika operā “Dzīvība par caru”, kur Vaņas lomu tēloja un dziedāja Dace Akmentiņa. Šī diena tad nu arī bija viena no manas dzīves vislielākajiem sajūsmas un piedzīvojuma mirkļiem. Tikai uz skatuvi, tikai tēlot un dziedāt un degt bija mana vakara lūgšana tai naktī.” Pēc šī liktenīgā vakara Herta ar lielu aizrautību sāka nodoties dziedāšanas studijām – pirmās dziedāšanas stundas tika aizvadītas pie brāļa Emīla, kuŗš toreiz bija tikko izkopus dziedāšanas prasmes Itālijā, bet vēlāk Herta mācījās pie latviešu tenora un vokālā pedagoga Paula Saksa. Toreiz nekādu pabalstu nebija, katram pašam vajadzēja izlauzt sev ceļu. Lielā mīlestība pret mākslu iedvesmoja strādāt,

mācīties, pārvarēt grūtības un atteikties no citām lietām.

Pirmā pasaules kara sākums liedza turpināt darbu pie līdzšinējiem skolotājiem, jo Herta bija spiesta atstāt Rīgu. Viņas ceļš veda uz jau pazīstamo Vitebsku, kur viņa apprecēja savu mīlestību Eduardu Lūsi, iekārtojās par grāmatvedi un paralēli turpināja dziedāšanu

Herta Lūse, salonfoto, 20. gs. 20., 30. gadi // Avots: LNA Latvijas Valsts arhīvs

Herta Lūse Karmenas lomā no Žorža Bizē operas “Karmena”, 20. gs. 30. gadi

Vitebskas tautas konservātorijā. 1922. gadā Herta atgriezās Rīgā un pievienojās Latvijas Nacionālās operas korim, kur vairākus gadus nostrādāja par koŗa dziedātāju. Pateicoties pavisam nejaušam gadījumam, kad viena no operas solistēm bija saslimusi, direktors Teodors Reiters uzticēja Hertai nodziedāt Lariņas partiju Čaikovska “Jevģeņijā Ņeģinā”. Tā bija iespēja sevi pierādīt, un kritiķu vērtējumos Herta izpelnījās teicamas vokālistes apzīmējumu. Pēc tam nāca uzaicinājums kņazienes lomai Dargomižska operā “Nāra”. Jaunas lomas un cildinoši vērtējumi pavādīja tālāko mākslinieces izaugsmes ceļu, un 1930. gados viņa izvirzījās par vienu no ievērojamākajiem latviešu mecosoprāniem, izpildot galvenās mecosoprāna lomas vairākos desmitos operu. Lūse radījusi neaizmirstamus tēlus – grāfiņi “Piķa dāmā”, čigānieti

“Trubadūrā”, karstasinīgo Karmenu u.c. Taču visas lomas māksliniecei bijušas vienlīdz mīlas – lielas un mazas, vecas un jaunas. Tās visas Herta uzskatīja kā ziedus vainagā. Viņas plašais ampuā dažāda rakstura lomās un spēja darboties ar savu balsi izcēla viņu ne tikai operā, bet arī koncertzālēs un, izaudzinot jaunus, spēcīgus

dziedātājus Latvijas Konservātorijā, kur H. Lūse nostrādāja piecus gadus.

Pēc Latvijas okupācijas Herta turpināja darbu operā līdz pat 1944. gadam. 1944. gada rudenī viņa kopā ar ģimeni devās bēgļu gaitās uz Vāciju. Tur Herta kopā ar citiem latviešu mūziķiem bieži koncertēja latviešu bēgļu nometnēs, kā arī kopā ar

Latviešu Sarkano krustu piedalījās brīvprātīgajā darbā, atbalstot latviešu kaŗavīrus. Šo laiku spilgti atminēties vēlāk ļoti pazīstamais komponists Imants Sakss: “Bija 1945. gada rudens, un mani mocīja nežēlīgas skumjas. Atspiedies pie Flensburgas bēgļu barakas sienas, klausījos skaistās tautasdziesmas melodijas vārdus: “Puiši jāja pieguļā. Es ar’ līdzī taisyjos”. Dziedāja Herta Lūse, bet manī joprojām plisījas krāšņo miera gadu atmiņas. Nekad vairs nebraukšu dzintara zemē, dzintara meitiņas lūkoties? Dziesmai izskanot, dažas sekundes valdīja dziļš klusums, kam sekoja brāzmaini aplausi. Atkal pierādījās, ka dziedone atminējusi plašās bēgļu saimes labākās domas ar pavisam vienkāršu tautasdziesmu. “Tā tikai Herta Lūse var dziedāt”, čukstēja plašā klausītāju audiencē. Nometņu laikā Vācijā Herta Lūse bija gaidīta viesņa katrā latviešu nometnē, kur viņas dziesmas nesa veldzi izslāpušām bēgļu sirdīm. (...) Herta Lūse vienmēr sevi nesa pazemības, pieklājības, vienkāršības un iecietības piemēru. Bet vienlaikus viņa tika uzskatīta par gara aristokrāti. To pamanīju 1945. gadā ļoti trūcīgos apstākļos Flensburgā, viesojoties H. Lūses un E. Mauriņa mājoklī. Maza tasīte melnas kafijas, labu un asprātīgu sarunu ielokā, darīja brīnumus arī manā pesimistiski aptumšotā raksturā. (...) Apskaužama sabiedrība, kas personīgi pazina Šaļapinu, Glazunovu, Čakstes, Zigfrīdu Meierovicu, Ansi Gulbi, Akurateru, Skalbi, Švābi u.c., bet savā maizē un sarunās dalījās ar mani – necīlu, nopliusušu, iekšēji izmisušu klaidoni!”

1950. gadā Herta Lūse kopā ar ģimeni pārcēlās uz dzīvi ASV, kur 1950. gados izvērsa plašu koncertdarbību ASV un Kānadas pilsētās, pārsvarā uzstājoties trimdas latviešu auditorijās. 1959. gadā viņa bija viena no Ņujorkas latviešu skaņu mākslinieku kopas dibinātājam. Mūža nogali Herta aizvadīja Konektikutā, kur 1980. gada 4. aprīlī aizgājusi Mūžībā.

Mākslinieci pavisam noteikti var uzskatīt par laimīgu sievieti. Herta Lūse bija gan latviešu publikas milēta, gan atzīta par vienu no tām latvietēm, kas palīdzējusi nostiprināt latviešu dziesmas mākslu un ievirzījusi to cildenāko mūzikas tradīciju rāmjos. Herta bija laimīga arī savā ģimenes dzīvē, dzīvojot saticībā ar vīru un būdama māte diviem bērniem – meitai Veltai un dēlam Gunaram.

“Vienā dienā neesmu to saņiegusi. Lai gūtu panākumus, savs vislabākais “es” jāieliek dziesmā un jāstrādā. Kā katra lieta prasa spodrinājumu, arī māksliniekam ir jāstrādā līdz vecumam, jāatrod laiks strādāt un papildināties”, tā teikusi Herta Lūse.

Hertu Lūsi 70 jubilejā sveic bijušais ministrs Alfrēds Bērziņš, 1961. gads, Ņujorka // Avots: LNA Latvijas Valsts arhīvs

Herta Lūse ar vīru Eduardu, meitu Veltu, dēlu Gunaru, 20. gs. 30. gadi // Avots: LNA Latvijas Valsts arhīvs

DAIGA
MAZVĒRSĪTE

Patiesa sirsnība, lirika un dabiskums bija dziedošā aktiera Imanta Skrastiņa galvenie "ieroci" ceļā pie klausītāju sirdīm. Viņš pats vairījās savas dzejas un mūzikas izrādes saukt par koncertiem, tāpat sevi par dziedātāju necildināja, uzskatot dziesmu par vienu no savām dvēseliskajām pašizpaušmēm. Vislabprātāk Imants brauca uzstāties pie Latvijas lauku ļaudīm, jo augstu vērtēja viņu atklātību un godīgumu, taču tikpat jūsmīgi Skrastiņu kopā ar komponistu Raimondu Paulu uzņēma koncertturnejā pa Ziemeļameriku. Tā notika pirms apaļiem 40 gadiem, vēl pirms aktiera vienīgās skaņuplates *Sapņu pīpe* iznākšanas. 12. aprīlī ievērojamais aktieris un režisors pieminams apaļajā 80. jubilejā – Imants pats gan nebija liels svinību cienītājs. Klātu galdu un lustēšanos vietā viņš dzimšanas dienā kopā ar brāli Gunti parasti devās uz kapiem, lai apraudzītu sev vistuvākos – noliktu svečīti mammītei Rozālijai un paņīnam Oskaram.

Skrastiņu dzimtos *Muižniekus* Limbažu apriņķa Skultes pagastā Imanta vectēvs atdeva kolchozam, lai ģimeni neizsūtītu uz Sibīriju, taču puika bērnībā paguva papildnam iepazīt lauku zēna ikdienu. Arī viņa pirmā dziedāšanas pieredze saistās ar govīm, kad viņš kā ganiņš skan-

akordeonu, visās ballēs rāva vaļā *Vecās likteņdzirnas* vai *Zilo laktiņu*, un viņa "kroņa numurs" bija dziesma par mūra muižu. No mammas, savukārt, mums bija emocionālitate un ģimeniskums."

Vēlāk nāca koŗa dziedāšana skolā, kur Skrastiņš jau otrajā klasē, vēl nevienu izrādi neredzējis, bija pārliecināts, ka būs aktieris. Pēc Taurupes pamatskolas Imants devās uz Rīgu, pabeidzis 1. ģimnaziju, iestājās Latvijas konservatorijas aktiermeistarības fakultātē, kur viņam palaimējās ar izcilu balsu nostādītāju – Mildu Brehmani-Štenģeli. Jau tolaik Imantam tāpat kā tēvam ļoti patika dziedāt saviešās pasēdēšanās, taču turpmā-

Dzejnieka lomā gan ar savu glāsmaino balsi, gan spēju noturēt visu uzvedumu augstā emocionālā līmenī. "Imanta balss bija absolūti unikāla, neatkārtojama, neviens cits nevar izdziedāt viņa repertuāru," vērtē kādreizējais Jaunatnes teātra mūzikālās daļas vadītājs Andrejs Laukmanis. Pēc *Spēlmaņa* pirmizrādes Imants, Laukmanis un režisors Pētersons pusnaktī aizbrauca pie Čaka uz Raiņa kapiem: "Paņēmām līdzī šnabja pudeli. Iedzērām pa glāzītei un braucām atpakaļ. Nākošā dienā jau bijām izsaukti pie teātra direktora, ka esot nacionālistiski noskaņoti – kapos svīnējuši kaut kādus buržuāziskus svētkus. Laikam taksometra šoferis noziņojis..."

Ar brāli Gunti

"Tinu nakti un tinu dienu - nu mans kamols ir gadiem biezs..."

Imantam patika kontaktēties ar publiku, šoreiz viņš uz skatuves uzvedis kādu skolēnu. Pie klavierēm Andrejs Laukmanis

dēja savam ganāmpulkam priekšā operārijas, ko bija saklausījis radio. Acimredzot, iedzimtais aktieriskais nervs prasīja vismaz kaut kādu publiku, un govīs, saprotams, bija ļoti pacietīgas klausītājas. Brālim Guntim aktieris stāstījis, ka līdz divu gadu vecumam nav gājis kājām, bet gulīnā turējies pie malām un rāvis vaļā *Tuvāk pie Dieva*. "Mūsu tēvs bez mūzikālās izglītības kā nu prata spēlēja vijoli un

kajā darbā teātri dziedošu lomu nemaz nebija tik daudz.

"Mums bija vienīgais teātris, kur bija dzīvais orķestris un aktieri dziedāja bez mikrofoniem," atgādina Guntis, kas līdz ar brāli bija 90. gadu sākumā likvidētā Rīgas Jaunatnes teātra aktieris. Par lūzuma punktu Imanta daiļradē kļuva Pēteris Pētersons iestudētā Aleksandra Čaka dzejas izrādē *Spēlē, spēlmani* (1972). Tajā Imants Skrastiņš apbūra

Ilgus gadus svečiņu vakarā kapos par svētu lietu Imants ar Gunti uzskatīja aiziet arī pie režisoriem Pētersona, Lūcijas Baumanes, gājienu noslēdzot pie Čaka pieminēkļa: "Imants pēc *Spēlmaņa* teica, ka augstākā emocionālā sajūta viņam bija tad, kad izrāde beidzās un zālē divas trīs minūtes valdīja klusums, jo cilvēki nezināja, aplaudēt, vai ne. Visi stāv, nodzied *Miglā asaro logs*, un klusums... Izjust to

pauzi, pirms sākas aplausi – tā aktierim ir bauda!"

Spēlē, spēlmani kļuva par milzu notikumu 70. gadu otrās puses Latvijas kultūras dzīvē, vismaz uz dažām stundām ļaujot atgriezties pirmspadomju Rīgā. Uzvedums sāka Čaka daiļrades renesanci, un dzejnieka vārsmas bija Skrastiņa turpmākās radošās darbības nozīmīgs iedvesmas avots. Tieši Imants 2001. gadā kļuva par pirmās Čaka balvas laureātu, viņš kopā ar savu dzīvesbiedri, dziedātāju Ritu Trenci un A. Laukmani 90. gados sagatavoja dzejas un mūzikas programmu *Zem Čaka zīmes*.

Piemirstus latviešu dzejniekus Jaunatnes teātrī gaismā cēla arī Lūcija Baumanē – 70. gadu beigās tapa Friča Bārdas dzejas izrāde, kurai mūziku režisore lūdz uzrakstīt Raimondam Paulam. Tā kļuva par viņa pirmo sadarbību ar Imantu. Pēc izrāžu panākumiem arī atskanēja liktenīgais telefona zvans ar uzaiicinājumu "ieklepot" (Paula joks. - *Red.*) studijā dziesmu *Kamolā tinēja* ar Vizmas Belševicas dzeju. Sekoja neticami augsts popularitātes lidojums, taču Skrastiņš pats no savas daiļrades visaugstāk vērtēja tieši ciklu ar Friča Bārdas dzeju.

Kamolā tinēja 1980. gadā uzvarēja klausītāju aptaujā par populārāko dziesmu Latvijā. Pēc šiem panākumiem komponists Uldis Stabulnieks lūdzis tieši Skrastiņu iedziedāt savu jaunradu par rudeni, kas nāk apgleznot Latviju, bet Imants atteicies. Dziesma *Tik un tā* iemūzināta pašā Stabulnieka priekšne-

sumā, jo Skrastiņš nav tiecies pēc popularitātes – viņam pilnīgi pietika ar tiem galvu reibinošajiem panākumiem, kas sekoja *Kamolā tinējai*. Raimonds Pauls sacerēja Skrastiņam veselu dziesmu programmu *Sapņu pīpe* ar Ērika Adamsona, Jāņa Pētera, Imanta Ziedoņa un citu autoru dzeju un divus gadus to regulāri atskaņoja savos autorkoncertos. Vēl pirms albuma iznākšanas notika turneja viņus okeānam. Monreāla, Toronto, tad Čikāga, Ročesterā, Klīvlānde, Kalamazū un citas pilsētas – zāles bija pārpildītas, pirmajā daļā skanēja Čaka dzeja, otrajā – Raimonda Paula dziesmas. Notika arī koncerts Ņujorkā, Kārnegi zālē, – turnejas rīkošanā piedalījās Vaira Viķe-Freiberga, un jau tolaik aktierim ar prezidenti izveidojās patiesa un sirsnīga draudzība, kas vēlāk turpinājās arī Latvijā.

Pēc triumfa ASV un Kanadā Imants atgriezies stāstījis visādus brīnumus par ārzemēs piedzīvoto – reiz abi ar komponistu nekādi nav viesnīcā varējuši krānu rokturus atrast. Tad Paulam, meklējot isto kloķi pie vannas, uzgāzies uz galvas īsts ūdenskritums: visas ierīces uz sensoriem, un nu bija jāiet meklēt sausu uzvalku vakara koncertam. Arī par biļetēm iekasētās naudas skaitīšana notikusi demokrātiski – uz grīdas saliktas dolaru banknotes, kas vēlāk sadalītas pa čupiņām – uz "galviņām". "Amerikā Imants visiem kaut ko sapirkās, man atveda zamsādas žaketi," atceras Guntis.

(Turpinājums 8. lpp.)

“Es esmu mīlestības pilns”

Komponists Pēteris Vasks intervijā *Ligitai Kovtunai*

Šā gada marts – mēnesis pirms tavas 75. dzimšanas dienas – bijis bagāts un skaists – ieraksts ar Reiņa Zariņa tavu darbu interpretācijām Rēzeknes Gorā, 11. martā – *Rothko in Jazz koncerts ar tavu “Rudenīgi/Autumnal” Hjūstonā, ASV, un Lielā Mūzikas balva par Sesto stīgu kvartetu... un tas jau vēl nav viss. Bet vispirms par Sesto – stīgu instrumenti, kā noprota, ir tava lielā mīlestība?*

Četri stīgu instrumenti – tāds formāts ir izsenis izplatīts Eiropas mūzikas kultūrā: divas vijoles, altvijole, čells. Šo žanru ieviesa Jozefs Haidns, kurš savulaik rakstīja mūziku grāfam Esterhāzi, un pats ir sarakstījis aptuveni 80 stīgu kvartetus. Gadsimtu gaitā šādam mūziķu sastāvam sacerēti ļoti daudzi skaņdarbi, kas arī daudz atskaņoti. Mūsdiā tos spēlē profesionāli, ir bezgala daudz ierakstu, bet man patīk pieminēt laikus, kad skaņu ierakstu nebija un kad mūziku varēja klausīties tikai tad, kad to spēlēja. Un kas tad spēlēja? Haidna laikā – amatieri, un tā tas bija visur Eiropā, arī Latvijā. Nomaļās provinces pilsētīnās mūzicēja kvarteti, kur, piemēram, pirmo vijoli spēlēja vietējais aptieknieks, vēl kāds, teiksim, skolotājs – otro vijoli, altvijoli – svētais tēvs, bet čellu, varbūt, muižas vagars...

Un prata taču!

Jā, gan! Jo bija inteligenti, kulturāli cilvēki, kam bija svarīgi atvēlēties no smagās ikdienas mākslā. Haidns iedvesmoja arī Mocartu, kurš veltīja sešus stīgu kvartetus Haidnam, kurus uzskatīja par izcilu. Bet Bēthovens sarakstījis 17 darbus šai žanrā.

Man tiešām īpaši mīli ir stīgu instrumenti – gan tad, kad spēlē vieni, gan kvartetos, orķestros. Stīgu kvarteti, jāteic, vienmēr patikuši visvairāk. Pats esmu sacerējis septiņus, to pirmo sen, treniņu nolūkā, un nevienam “nerādu”. Turklāt man allaž sāpējusi sirds, ka mūsu mīļajā dzimtenē šis mūzicēšanas žanrs nav plaši izplatīts. Kaimiņiem Lietuvā savulaik bija trīs profesionāli, “pilna laika” stīgu kvarteti, kas aktīvi mūzicēja. Tagad nezinu, kā ir, bet – Latvijā joprojām neviena tāda nav. Vien ik pa laikam sanāk kopā mūziķi, kas mūzicē “projektos”. Tas skumdiņa, jo citur Eiropā joprojām stīgu kvartetu mūzicēšanas forma ir ļoti izplatīta. Taču – latvieši var lepoties, ka pasaules mūzikas elites pašā spožākajā kvartetā ARTEMIS quartet pirmā vijole ir latviete Vineta Sareika.

Vineta arī uzrunāja tevi ar aicinājumu rakstīt stīgu kvartetu. Tapa Sestais, kas pirmatkaņojumu piedzīvoja aizvadītā gada 3.oktobrī Dzintaru Mazajā zālē.

Pēc pieminētā Pirmā, ko sarakstīju studiju laikā, nākamie bijuši pasūtīnājuma darbi, Ceturto un Piekto pasūtīnāja izcilais Kronos Quartet ASV. Tad nāca Vinetas uzaicinājums – “visa mūzikas pasaule pošas svinēt Bēthovena 250. dzimšanas die-

nu, un gribētos, lai arī mūsu ARTEMIS quartet būtu kāds jaundarbs “ar mājienu” uz Bēthovenu”. Ar prieku pieņemu šo uzaicinājumu, daudz klausījos Bēthovena stīgu kvartetus, daudz domāju... Parasti, “citējot” mūziku, izraugos latviešu tautasdziesmas, līdz šim nekad nebiju “citējis” kāda diža komponista mūzikas fragmentu. Tas bija ilgstošs un ļoti interesants process, līdz atradu kādu, gluži ģeniālu epizodi no Bēthovena 15. stīgu kvarteta – korāli un sapratu, ka

grammu – ritmi paliek arvien īsāki, lēnāki, vājāki... Bet – dzīve jau nebeidzas līdz ar manu aiziešanu, un es ticu, ka ir Mūžīgā dzīve, jo gars taču nemirst. Kvarteta 4., pēdējā daļa, Satikšanās, skan kā no Mūžības skatupunkta. Kā skan Mūžība? Mēs taču nevaram zināt, bet varbūt šādi? (*Klausāmie mūziku.*) Ir tik labi, ja vari to mūzikā atrast... Ievijot šo Bēthovena korāļa motīvu no viņa 15. stīgu kvarteta, radās tāds gaismas, miera un harmonijas pilns skaņējums.

arī mani. Izvēlējos kādu Rotko aizvadītā gadsimta 30. gados Ņujorkā tapušu gleznu un izdomāju savu stāstu. Tātad – pirms Pirmā pasaules kara Rotko ģimene no Daugavpils nolēmusi doties uz Ameriku, bet pirms aizceļošanas apciemo savus radus, varbūt kaut kur Preiļos, – lai atvadītos. Ir vasaras beigas, tuvāk rudenim, un, kariatē sasēduši, Rotko agrā ritā ir ceļā. Viņi dzird – mazs puisēns, ganot cūkas vai govīs, dzied... Iedomājos, ka tas varētu būt Jānis Ivanovs,

cik pasaule ir brīnumskaista, cik skaists un cildens var būt cilvēks. Mīlēsim viens otru! – tas ir mans galvenais vēstījums, un, ticiet man, mūzika ir mūžīga, un tā dod pasaulei prieka brīžus, lai cik smagi mums būtu. Savukārt es šai mūzikas radītāju pasaulē, kas bijuši pirms manis un kas būs, esmu viens no viņiem, kas šo vēsti nes.

Kopā ar Latvijas vārdu!

Un, ja kāds to sadzird, tad mēs esam brāļi un masas!

Esī arī kopā ar domubiedriem – flautisti Ditu Krenbergu un uzņēmējiem Regīnu un Andri Deičmaņiem nodibinājis P. Vaska fondu ar mērķi atbalstīt latviešu mūziķus, kas rada un izpilda jaundarbus. Fondam apritējuši 10 gadi un šai laikā atbalstīti vismaz simt mūziķi.

Tas sākās ar ideju par to, ka gan izcilie latviešu vecmeistari, gan jaunie talanti, kurus potenciāls ir apbrīnojams, varētu tikt atbalstīti no privātiem resursiem. Arī kāds komponists varētu padomāt ne tikai par savu mūziku, bet arī par to, kā atbalstīt citus, pasūtīnot jaundarbus, savedot kopā latviešu interpretus – ne tikai tos, kas dzīvo un strādā Latvijā, bet arī citur pasaulē.

Ik gadu tiek arī atbalstīti Mūzikas akadēmijas studenti, kas uzraksta skaņdarbu kādam instrumentam vai sastāvam, kurā mūzicē studenti. Man gribas, lai viņi satiekas un rada jaunus darbus jau studējot, piemēram, jaunais komponists ar vijolnieku, čellistu utt.

Un ir taču lieliska koncertu prakses vieta – Mazā Mežotnes pils, P. Vaska fonda “bāzes vieta”, kas jau ieguvusi plašu atpazīstamību ar saviem koncertiem. Šogad viens no tiem tika nominēts Lielās Mūzikas balvas kategorijā “Gada koncerts” – ar vijolnieci Magdalēnu Geku un pianistu Georgiju Kjurdianu. Tas šeit piedzīvoja pirmatkaņojumu. Arī viens no pirmajiem Rothko in Jazz koncertiem notika šai pili.

Un iepriekš pieminētā Georga Pelēča kompozīcija, kas tika pirmatkaņota Mazajā Mežotnes pili, saņēmusi Lielo Mūzikas balvu, un Daces Aperānes, un Andras Dārziņas veikums, un vēl, un vēl. Ir patiesi gandarījums par šo bagātību un daudzveidību, kas stimulē ieguldīt Fondā.

Regīna un Andris, būdami veiksmīgi uzņēmēji (Regīna turklāt arī māksliniece-tēlniece), nedzīvo aiz augstiem žogiem savos īpašumos, bet ir viesmīlīgi atvēruši durvis, aicinot atrasties mākslai un mūzikai. Tē notiek arī jauno mākslinieku plenēri ar izstādēm no noslēgumā. Mazajā Mežotnes pili ir visā krāšņumā atplaukusi Eiropas senā tradīcija – mājas mūzicēšana. Par to ir liels prieks un pateicība Deičmaņiem – apbrīnojami enerģiskiem un mīlestības pilniem cilvēkiem!

(Turpinājums 8. lpp.)

Pēteris Vasks: “Mīlēsim viens otru! – tas ir mans galvenais vēstījums, un, ticiet man, mūzika ir mūžīga, un tā dod pasaulei prieka brīžus, lai cik smagi mums būtu. Savukārt es šai mūzikas radītāju pasaulē, kas bijuši pirms manis un kas būs, esmu viens no viņiem, kas šo vēsti nes.”

te nu man sanāks izteikt savu attieksmi pret ģēniju, apvienojot to ar mūsu brīnišķīgās Latvijas tematiku. Stīgu kvartetam ir četras daļas: pirmā ļoti personīga, arī otrā un trešā, līdz trešās daļas beigās autors pamet šo zemi, aiziet citā dimensijā, kur, satiekas ar dižo Bēthovenu.

Vai personīgais mums jāskatīdam katram pašam?

Redzi, mana dzīve jau arī tuvojas saulrietam... Radošajā procesā, sekojot saviem impulsiem, sanāca atskats uz to, ko pats savā dzīvē esmu pieredzējis. Tā tapa šo četru daļu mūzikālais raksts: 1. daļa – Atvadišanās; 2. – Atskatīšanās. Šī ir ātrākā, drāmatiskā daļa – ar laimes brīžiem, drāmām, traģēdijām ne tikai manā, bet manas tautas gaitā; 3. – Aiziešana no šīs zemes, no pasaules, kas ir tik skaista. Es nebeidzu par to priecāties, es mīlu savu zemi un tautu. Esmu mīlestības pilns, un katra diena man ir notikums, piedzīvojums. Tāpēc aiziešana ir skumja. Mūzikāli to izteicu līdzīgi, kā mēs reālajā dzīvē redzam kardio-

Kā pie tevis atnāk iedvesma, kas pārtop skaņdarbā?

Līdzīgi kā tiek iznēsāts bērniņš. Tāpat es ar savu skaņdarbu šo laiku dzīvoju kopā. Jo lielāks skaņdarbs, jo ilgāk. Sesto stīgu kvartetu “nēsāju” deviņus mēnešus.

Vai šai laikā noslēdzies sevī, mīti Amatciema klusumā?

Dzīvoju jau arī to dzīvi, kas rit visapkārt! Laikā, kad notika koncerti, daudz braukāju pa pasauli uz savu darbu atskaņojumiem. Kad nu to tagad nav, dodos garās pastaigās un vēroju, kā mainās gadalaiki. Protams, strādāju pie savām kompozīcijām.

11. martā Hjūstonā, Teksasā, Marka Rotko kapelas 50. gadsimtā galvenais mūzikālais priekšnesums bija uzticēts latviešiem – Māra Briežkalna kvintetam ar programmu Rothko in Jazz, kurā viena no desmit kompozīcijām ir tavējā, minētā “Rudenīgi”. Pēteris Vasks džeza! Kā pats esi apmierināts ar rezultātu?

Biju patiesi aizkustināts, kad 2015. gadā Māris Briežkalns savam džeza projektam uzrunāja

kurš tai laikā varētu būt ganiņa vecumā (dzimis 1906. gadā). Ir miglains rīts, aust saulīte, nosalis ganpuika vītero, un pēc daudziem gadiem Ņujorkā Meistarim ataut šī vīzija, un viņš rada gleznu. Kāpēc ne? Nu, tāda bija mana ideja.

Raimondam Paulam, rakstot “Dvinskās svingu”, gar acīm esot zibējuši miljoni, savukārt Georgu Pelēci uzrunājis gana depresīvs, pēdējā Rotko dzīves gada darbs, bet tapusi gaiša mūzika. Vai pats esi džeza cienītājs?

Agrāk vairāk klausījos džezi.

Kā jūties, esot slavens latviešu komponists pasaulē, bet dzīvē taču esi... vienkāršs puisis, vai ne?

Tiešām esmu vienkāršs puisis! Pazemīgs un pateicīgs Radītājam, ka man ir dotas šīs spējas sacerēt mūziku, kas šai pasaulē ir mana dvēseles valoda. Un ja vēl mana mūzika uzrunā citus, ja to iestudē, spēlē – nu, ko vēl var vēlēties?! Varbūt izklausīsies nāvi, bet es katrā savā skaņdarbā ielieku savu vēstījumu par to,

“Es esmu mīlestības pilns”

(Turpināts no 6. lpp.)

Pirms dzimšanas dienām kaut kā arvien vairāk atmiņas pavēršas bērnībā, tās pasargātībā, bezrūpībā, arī saknēs, kas devušas pamatu lielajai dzīvei. Vai jau bērnībā zināji, ka savu dzīvi saistīsi ar mūziku? Un vai arī tavā bērnībā – līdzīgi kā Haidna laikos – mazajā Kurzemes pilsētiņā Aizputē mūzicēja vietējie ļaudis?

Es ļoti agri sajutu, ka Latvija nav brīva zeme, tolaik tā bija zem sarkanā terrora. Taču bēr-

nība ir bērnība – ar neaizmirstami skaistām atmiņām. Un tomēr spilgti atceros, kā mūsu ģimeni izlika no mājas, kas bija baptistu baznīcas īpašums. Mans tēvs bija mācītājs manā dzimtajā Aizputē. Mācītāja mājā nolēma iekārtot, ja atmiņa neviļ, bērnudārzu, bet mums ierādīja divas mazas istabiņas Aizputes baznīcā, kurās mitām seši cilvēki. Atceros, kā mēs ar tēvu turp vedām grāmatas.

Otrā ielas pusē bija skola un mūzikas skola, kur vecāki mani aizveda, jo bija pamanījuši manu

interesi par mūziku. Skolotājs Krišs Jankovskis – brīnišķīgs pedagogs un cilvēks – man iedeva rokās mazu vijolīti un teica: “Es tev iemācīšu spēlēt.”

Drīz vien iemācījos notis un mēģināju rakstīt pirmās dziesmiņas – ar tautasdziesmu tekstiem, ar Raiņa bērnu dzejoļiem. Tā “iegāju mūzikā” jau 10 – 11 gadu vecumā, un tā mūzika mani pavadījusi visu mūžu.

Manai mammai bija skaista balss, viņa baznīcas korī dziedāja solo, un es arī viņai uzrakstīju dažas solodziesmas, ko mamma

Kopā ar dzīvesbiedri režisori Dzintru Geku

nodziedāja. Tēvam bija brīnišķīgs tenors, un viņš arī savureiz sēdās pie klavierēm.

Ko pats sev novēlētu savā dzimšanas dienā?

Ar cieņu nodzīvot tos gadus, kas man vēl atvēlēti. Un lai man nekad nezustu tā lielā mīlestība

pret visu pasauli – pret savu zemi un tautu, lai es vienmēr būtu klāt ar savu mīlestības enerģiju un nekad nebūtu malā stāvētājs.

Mediju atbalsta fonda ieguldījums no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem

Magdalēnas Gekas un Georgija Kjurdiana koncerts Mazajā Mežotnes pili

Absolūti unikāla balss. Imantam Skrastiņam – 80!

(Turpināts no 6. lpp.)

Pēc Paula stafeti pārņēma komponista Jāņa Lūsēna ansamblis, vēlāk Imantam uz koncertiem līdzī brauca tikai pianists Laukmanis. Apmēram desmit gadus no vietas – vienalga darbdiena vai sestdiena, vai svētku diena, kad tikai brīvs brīdis – Skrastiņš ar dziesmu programmu ir apbraukājis visu Latviju. Ir bijuši pat četri koncerti dienā, bet Viesītē viena uzstāšanās sākusies pusdivos naktī – cilvēki sēdēja un pacietīgi gaidīja. Reiz vēlajā naktskoncertā Imants prasījis – “Vai es neesmu šito jau nodziedājis?” Galvā jau viss bija sagājis šreijā. Divatā izbraukāti arī cietumi, dziedāts mazgadīgo kolonijās. Aktieris allaž skaļi pauda pateicību Paulam par tik jēgpilnām, dvēseliskām dziesmām, kas bija un ir ļoti tuvas tautai. Un aktiera atdeve visur bija pilnīgi vienāda – līdz galam, vienalga, lauki vai pilsēta.

Imants ne tikai dziedāja – viņam patika veidot neatkarīgu priekšnesumu, sadarboties ar publiku. Viņš brīvi staigāja pa zāli, kontaktējās ar cilvēkiem. Reizēm pat pārtrauca dziesmu, parunājās, tad turpināja dziedāt...

“Imants – tāpat kā es sevi – par dziedātāju neuzskatīja, ja jau ballē ar kādu deju, tu jau tāpēc neesi baletdejojājis!” uzsver Guntis Skrastiņš, kurš kļuvis par Imanta mantinieku mūzikā –

Alkohola lietošanu Imants atmeta jau aizv. gs. 70. gadu beigās, no cigaretes atteicās tikai 21. gadsimtā

pērn Raimonds Pauls viņam sacerēja jaunu dziesmu ciklu *Nopietni pa jociņam*. Paguva sarīkot arī dažus koncertus, kurš Guntis nodziedāja pāris Imanta repertuāra dziesmas – tās prie-

cīgākās, isākās. Pie *Kamolā tinējas* viņam ne prātā nenāk ķerties. “Kā Pauls man teica, savulaik viņi ar Imantu koncertā tā sviduši, ka vairākus krekļus nomainījuši! Imants publikai

sevi atdeva pilnībā, izdega uz skatuves.”

Abi brāļi kopā pirms gadiem divdesmit izdevuši kopīgu dziesmu albumu, bet koncertos duetā nekad nav uzstājušies: “Citiem varbūt savādāk, bet man ar tuviem cilvēkiem ļoti grūti spēlēt. Teātri bija izrāde *Pūķis*, kur es viņam dēlu spēlēju – ļoti grūti. Smagi. Uz vienas skatuves, protams, esam kādos koncertos bijuši.”

Pēdējā dziedošā loma Jaunatnes teātri Imantam bija Māras Zālītes *Pilna Māras istabiņa* ar A. Laukmaņa mūziku. 80. gadu beigās aktieris aktīvi pievērsās režijai Latvijas radioteātri, kur iepriekš bija biežs uzvedumu dalībnieks, joprojām koncertēja ar Ritu Trenci. Viņa tagad ķērusies pie grāmatas par Imantu, kas taps ar līdzautoriem – Ēriku Hānbergu un Liu Guļevsku, radiožurnālisti, kas kopā ar Imantu 90. gados radio veidoja pārraidi *Mājas svētība*. Guntis rakstīšanā neiesaistīsies: “Man Imants teica, ka vienīgais, kas par viņu var uzrakstīt grāmatu, esmu es, bet kam tad es rakstīšu? Tā grāmatā palikusi man sirdi iekšā.”

Brāļa atdusas vietai Guntis Skrastiņš no saviem laukiem atveda īpašu akmeni, no kuŗa izkalts pieminekli. Tā stūrī maza melna hūtitē – solids izskats un džentlmeniska uzvedība, protams, ar krietnu humora dzirksti bija neatņemama sastāvdaļa

Imanta šīs zemes gaitās. Pa šīs pasaules ceļiem viņš staigāja ārēji un iekšēji sakārtots, saskaņā ar savu sirdsapziņu pirms aiziešanas pensijā darbojās Nacionālajā radio un TV padomē, loloja sava drauga, arīdzan dziedošā aktiera Edgara Liepiņa piemiņu, rikodams koncertus, izdodams grāmatu un sarūpēdams iespaidīgu kapa pieminekli latviešu tautas Ākštam un Traģiķim. Pašu Skrastiņu šur tur nodēvējuši par pirmo latviešu repieri, ar to domājot viņa rečitējošo dziedāšanas manieri. Viņš pats pēc popularitātes un skaļas slavas netiecās, pa saviesīgiem pasākumiem neklīda un mūža nogalē atveldzi meklēja brāļa ģimenē, jo pašam pēcnācēju nebija. “Imants pēdējos gados gulēja slimnīcā, un bija aizkustinoši, ka viens no sanitāriem kaut kur tirgū bija sameklējis un nopircis Imanta plati, lai palūgtu uz tās autografu. Braucu pie viņa uz slimnīcu katru dienu. Kad viņš aizgāja, katru dienu braucu uz kapiem, man vēl telefonā viņa numurs palicis. Mēs viņu nesaucām par Imantu. Maniem bērniem un mazbērniem viņš bija Kukiņš. Kad Imants brauca uz laukiem, Noriņa ar Melāniju skrēja pretī: “Kukiņ, Kukiņ,” un viņš dziedāja – “Skaisti dziedī, lakstīgala...” Pēc bērēm aizbraucām uz kapiem, un man asaras izsprāga, kad Melānija teica: “Re, kur Kukiņš tagad pukītēs guļ...”

JURIS
ĶENIŅŠ

Starp 200 000 latviešiem, kuri devās bēgļu gaitās pēc Otrā pasaules kara, bija arī liels skaits mūziķu. Citējot muzikologu Arnoldu Klotiņu: “Drīz pēc kara beigām Rietumos nonāca ap 50% Latvijas kultūras un zinātnes darbinieku. Latviešu Centrālā komiteja Vācijā 1947. gadā bija reģistrējusi 933 Latviju atstājušus kultūras darbiniekus.” Klotiņa ieskatā bez instrumentālistiem un dziedātājiem bija 26 komponisti. Dziesmu svētku vēsturnieka Valentīna Bērzkalna pētījumos lasām: “Trimdā devās ap tuveni trešdaļa no visiem latvju mūziķiem, bet atsevišķās šīs profesijas nozarēs, kā, piemēram, komponistu vidū, trimdnieku procents bija pat lielāks”.

Tālu no dzimtenes bija arī 10 komponisti, kuri dzimšanas bija jau skanējušas brīvās Latvijas Dziesmu svētkos: Ādolfs Ābele, Jānis Čirulis, Volfgangs Dārziņš, Jānis Kalniņš, Jānis Mediņš, Jānis Norvilis, Harijs Ore, Voldemārs Ozoliņš, Jēkabs Poruks, un Jāzeps Vītols. Bija vēl citi pilntiesīgi un ieredzēti komponisti, piemēram, Helmers Pavasars un Bruno Skulte, kā arī citi, daži jaunāki komponisti, to starpā (abi dzimuši 1919. g.) Alberts Jērums un Tālvāldis Ķeniņš, un vēl jaunāki – Andrejs Jansons un Imants Ramiņš, abi atstājuši Latviju kā bērni, izaugot par vareniem komponistiem un diriģentiem. Lielais vairums no viņiem nonāca Kanadā un ASV, bagātinot abu valstu akadēmisko mūziku ilgu

gadus. Protams, visi turpināja savu daiļradi arī svešumā, un viņiem visiem bija nozīmīga loma Ziemeļamerikas korīdziedāšanā un Dziesmu svētkos. Lielāko daļu trimdas koru vadīja tieši komponisti, bez pieminē-

tajiem arī Ērika Freimane, Arnolds Kalnājs, Voldemārs Linde, Arvīds Purvs, un Imants Sakss.

Šo “krusttēvu” ietekmē un trimdas latviešu organizāciju atbalstīta izauga arī jauna latviešu komponistu paaudze. Viņi dzimuši un skolojušies trimdā, bet ar degsmi sirdī pret savu Tēvzemi. Daži vārdi ir jau pazīstami Latvijā, daži *Musica Baltica* publicēti, daži pat dziedāti Dziesmu svētkos: Dace Aperāne, Guntars Gedulis, Anita Kuprisa, Lolita Ritmane un citi. Vēl citiem, kaut ieredzētiem savās mītnu zemēs, viņu slava Latvijā top. Īpaši tas skāms par komponistiem no tālās Austrālijas, tie ir Ruta Brože, Sandra Birze un Ēriks Ozoliņš. Viņiem blakus stāv nākamā apdāvinātā un spējīgā paaudze, kas ieguvusi izcilu izglītību, un viņu skaņdarbi ir jau skanējuši Dziesmu svētkos ārpus Latvijas, tostarp Ella Mačēna no Austrālijas un Andris Mattson no ASV. Ir apbrīnojami, pagājuši jau 75 gadi, kopš viņu vecāki un vecvecāki atstāja Latviju, bet šodienas skaņraži ir latvieši un Latvijas komponisti visās pasaules malās.

Dabīgi, šo komponistu daiļrade neskanēja Latvijā tumšajos padomju gados, un var tikai priecāties, ka izcilais repertuārs pamazām kļūst pazīstams arī Latvijā: skan Latvijas koncertzālēs un Dziesmu svētkos, ir daudzu izpildītāju repertuārā, un kompozīcijas tiek ierakstītas CD un radiofonā. Man ir liels prieks, ka Latvijas Nacionālais simfoniskais orķestris ir jau izdevis vairākus CD ar Tālvālda Ķeniņa simfonisko daiļradi un plāno ierakstīt un izdot visas astoņas simfonijas. Arī nākamās paaudzes skan Latvijā, piemēram, Valsts Akadēmiskā koru LATVIJA un diriģenta Māra Sirmā ak-

cijā “Latvijas komponisti Latvijas Simtgadei”, kas pulcēja 74 komponistus, tostarp piecus no ārpus Latvijas: Daci Aperāni, Juri Ķeniņu, Ellu Mačēnu, Imantu Ramiņu un Lolitu Ritmani. Latvijas Nacionālā opera 2022. gadā piedāvās Jāņa Kalniņa operu “Hamlets”, (komponēta Latvijā), un 2011. gadā Latvijā tika iestudēta Bruno Skultes “Vilkaču mantinieci” (Andreja Jansona orķestrēta, sakārtota un diriģēta). Sadarbība māksliniekiem no visiem krastiem palīdz būvēt tiltus un iepazīstināt klausītājus Latvijā ar repertuāru kas viņiem nav zināms, piemēram, ar koncertseriju nosaukumiem kā “Sarunas ar dzimteni” vai CD “Tilts pār jūrām”. Un protams, ar filmas “Dvēseļu putenis” brīnumaino ceļu uz starptautiskām balvām. Lolitas Ritmanes slavu ir vairojusi filmas mūzika ar aizkustinošo “Lūgšanu” finālā. Kur pasaulē ir tas koris, kurš nepazīst Anitas Kuprisas “Ģērbies, saule, sudrabota” vai Imanta Ramiņa “Pūt, vējiņi!” apdares?

To latviešu komponistu atpazīstamība Latvijā, kam mājas atrodas tālu no Latvijas robežām, nāk, bet par daudz lēni, un daži koristi ārpus Latvijas ir vilušies, ka šo burvīgo, vareno, izcilo, skaņīgo daiļradi Latvijā Dziesmu svētkos dzird tik reti. Diemžēl 2018.gada svētkos Noslēguma koncertā bija tikai viena tāda dziesma: Tālvālda Ķeniņa tautasdziesmu apdare sieviešu korim “Es meitiņa kā rozīte”.

Ar šo iedvesmu Pasaules brīvo latviešu apvienības Kultūras fonda un padomes jaundibinātā Dziesmu svētku nozare uzrunāja koru mūzikas speciālistus ārpus Latvijas veidot sarakstu ar “top” latviešu trimdas un diasporas dziesmām, kurās būtu cienī-

gas atrasties Dziesmu svētku repertuārā Latvijā. Atsaucās 17 speciālisti no visas pasaules, un bija ieteiktas 87 dziesmas. Izveidotās komitejas sastāvā, kas atlasīja koru dziesmas, ko iesniegt Dziesmu svētku repertuāra veidotājiem Latvijā, bija kordiriģenti un komponisti, Dziesmu svētku rīkotāji un PBLA dalīborganizāciju Kultūras nozaru vadītāji. Plašā e-pasta sarakstē, un trīs Zoom sēdēs dalībnieki draudzīgi un kolleģiāli vienojās par 16 dziesmu sarakstu, pārstāvēt ASV, Austrālijas, Dienvidamerikas, Eiropas un Kanadas komponistus ar a cappella oriģināldziesmām un tautasdziesmu apdares. Ar šo darbu nav apstājies, bet ir tikai pirmie soļi, lai izveidotu datu bāzi ar latviešu komponistu koru dziesmām, kas radītas ārpus Latvijas, bet ir neatņemama daļa no latviešu kultūras.

Nez vai Jānis Cimze vai viņa līdzgaitnieki savos trakākos sapņos būtu iedomājušies, kādi būs Dziesmu svētki pēc 150 gadiem un ka tie skanēs ne tikai Latvijā, bet visā pasaulē? Vai viņi būtu varējuši noticēt ka, piemēram, Kanadas svētkos 2019. gadā būs līdzīgs koristu skaits kā Pirmajos Dziesmu svētkos 1873. gadā Rīgā (pēc Bērzkalna – 1035)? Būtu tiešām burvīgi, un reizē iedroši dzirdēt latviešu komponistu repertuāru arī no ārpus Latvijas mums tik nozīmīgos un vēsturiskos svētkos 2023. gadā.

Latviešu komponistu koru dziesmas, kas radītas ārpus Latvijas

Aijā (1951), vīru korim - Bruno Skulte (1905, Ukraina – 1976, ASV)/Teodors Tomsons (1909-1988)

Ai, nama māmiņa - Andrejs Jansons (1938, Latvija)/tautasdziesma

Ai, zaļā lidaciņa (1960) - Tālvāldis Ķeniņš (1919, Latvija – 2008, Kanada)/tautasdziesma

Dziesmu gars (1992) - Ēriks Ozoliņš (1923, Latvija – 2010, Austrālija) /Vilis Plūdons (1874-1940)

Ej, saulīte, drīz pie Dieva (1945) – Alberts Jērums (1919, Latvija – 1978, Lielbritānija)/tautasdziesma

Ģērbies, saule, sudrabota (1985) – Anita Kuprisa (1958, ASV)/tautasdziesma

Jūriņ' prasa smalku tiklu – Guntars Gedulis (1952, ASV – 2019, Venecuēla)/tautasdziesma

Kalna bērēji (1962) – Jānis Norvilis (1906, Latvija – 1994, Kanada)/Aleksandrs Pelēcis (1920-1995)

Klusās dienas brīnumis (1948) – Helmers Pavasars (1903, Latvija – 1998, Lielbritānija)/Rainis (1865-1929)

Lece, saule, reitā agri, sieviešu korim – Sandra Birze (1971, Austrālija)/tautasdziesma

Līgo dziesma (1948) – Jānis Kalniņš (1904, Igaunija – 2000, Kanada)/tautasdziesma

Lūgšana: Dod mieru mūsu brāļiem (2019) – Lolita Ritmane (1962, ASV)/Aleksandrs Grīns (1895-1941)

Manā dzimtenē – Ruta Brože (1953, Austrālija)/Leonīds Breikšs (1908-1942)

Noriet saule vakarāi (1961) – Volfgangs Dārziņš (1906, Latvija – 1962, ASV)/tautasdziesma

Pūt, vējiņi (1985) – Imants Ramiņš (1943, Latvija)/tautasdziesma

Ziedi, ziedi, rudzu vārpa (1977) – Dace Aperāne (1953, Kanada)/tautasdziesma.

Pasaules latviešu mākslas centrs (PLMC) saņem ziedojumu

Mārtiņš Dumpis, Gunārs un Gaida Barenis ziedo 50 000 USD PLMC Cēsīs

Pasaules latviešu mākslas centrs Cēsīs saka sirsnīgu paldies mākslinieka Gunāra Barena atraitnei un viņas brālēnam Mārtiņam Dumpim par dāsno testamentāro ziedojumu 50 000 USD apmērā. Papildus šim naudas ziedojumam Mārtiņš PLMC kolekcijai dāvina arī vairākus savā īpašumā esošus G. Barena mākslas darbus.

Gaidas Barenas sadarbība ar PLMC aizsākās kā draudzība ar Pasaules latviešu mākslas centra sākotnējo kasieri Ināru Simani, kopš laika, kad Barenis dzīvoja Čikāgas apkārtnē. Ināra Gaidu iepazīstināja ar Leldi Kalmīti – PLMC valdes locekli un kurātore. Pēc tam, kad pāris pārcēlās uz dzīvi Kalifornijā, Leldei un Gaidai bija vairākas telefona sarunas, kurās Gaida un Gunārs izteica vēlmi sniegt savu ieguldījumu PLMC darbībā testamentāro ziedojuma veidā.

Lai gan Gunārs Barenis visu mūžu profesionāli strādājis citā jomā, viņš bija mākslinieks pēc dvēseles un sirds aicinājuma. Pensijas gadus Gunārs varēja pavadīt, turpinot darboties mākslā. Rezultātā dažus gadus pirms viņa

nāves tika sarīkota personalizēta Klinklāva galerijā Gaņezērā. Daudzos savos darbos Gunārs atsaucas uz citpasaules ainām un telpiskiem ķermeņiem, piemēram, planētām un zvaigznēm.

PLMC saka īpašu paldies arī Inārai Simanei par viņas draudzību un palīdzību!

Mēs turpinām veidot savu pastāvīgo kolekciju Latvijā, Cēsīs. Ja jums ir mākslas darbs, kas radīts latviešu diasporā un kas, jūsuprāt, varētu būt vērtīgs papildinājums mūsu krājumam, lūdzam sazināties ar PLMC kolekcijas komisiju, rakstot uz e-pastu: collection@plmc.lv.

Tuvāka informācija par finansiāliem ziedojumiem pieejama vietnē www.plmc.lv

Kārlis Kanderovskis,
PLMC direktors

Mārtiņš Dumpis

Gunārs un Gaida Barenis

Uz salas Daugavā pie Kokneses top Likteņdārzs – gaišas atceres vieta, kur svinēt latviešu tautas izturību un spēku. Tas ir arī Tavas ģimenes un dzimtas Likteņdārzs, veltīts visiem latviešiem, kas 20. gadsimtā gājuši bojā vai cietuši svešu varu dēļ. Likteņdārzs top kopdarbībā un par ziedojumiem, tā atbalstītāju skaits jau pārsniedz 500 tūkstošus. Mūsu nākamais lielais kopdarbs – uzcelt Saieta namu! **Palīdziet Ziedot!**

Nodibinājums "Kokneses fonds"
Adrese: Lāčplēša iela 75B, Rīga, LV-1011, Latvija
info@koknesesfonds.lv

Ziedojumiem EUR:

AS "Citadele banka"
Konts: LV94PARX0015211160001
SWIFT: PARXLV22

Starpniekbanka ziedojumiem USD:

USA CITIBANK, N.A., NEW YORK
Konts: 36392149
SWIFT/BIC: CITIUS33

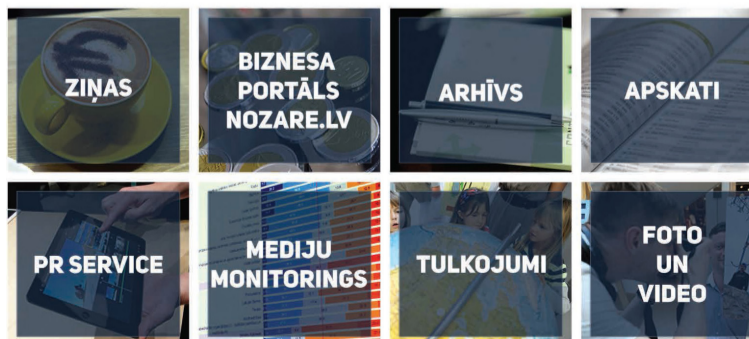
Vairāk informācijas www.likteendarzs.lv

MATĪSS KUKAINIS ADVOKĀTS AR TIESĪBĀM ASV UN LATVIJĀ.

- Mantošana.
- Īpašuma pirkšana un pārdošana.
- Meža apsaimniekošana un pārdošana.

Valņu iela 3, Rīga, LV-1050
matiss@sk-legal.com
+371 28390346

LETA
nacionālā informācijas aģentūra

Marijas iela 2, Rīga, LV – 1502

marketing@leta.lv

+371 – 672 225 09

www.leta.lv

Brīvā Latvija

reklāmas cenas Latvijā

Cena – 1,15 eiro
par cm² ierāmējumā
Atlaides par reklāmas
publicēšanas biežumu:

- Atkārtotot vienu un to pašu reklāmu 2 reizes, paredzēta atlaide 10 % apmērā no parastās cenas.
  - Atkārtotot vienu un to pašu reklāmu 3 reizes, – 15 % no parastās cenas.
  - Atkārtotot vienu un to pašu reklāmu 4 reizes un vairāk, – 20 % no parastās cenas.
- PRIVĀTSLUDINĀJUMIEM:**
• 0,60 eiro par 1 cm² ierāmējumā.
SĒRU SLUDINĀJUMS:
• **NB! 60 eiro**

Pasta adrese:

Ģertrūdes iela 27

Rīga, LV - 1011

Tālrunis + 371 67326761

Tālrunis +371 67326784

Darba laiks:

Pirmdien – 9-17

Otrdien – 9-17

Piektdien – 9-13

BRĪVĀ LATVIJA

Latvijas reģ. nr. 1144.
Rietumeiropas latviešu laikraksts,
iznāk sestdienās, 48 reizes gadā.

Redaktore: Ligita Kovtuna
Brīvā Latvija redakcija:
Ģertrūdes iela 27, Rīga, LV-1011
(Darba laiks P,O: 9-17, Pk: 9-13)
Tāl. (redakcijā) +371 67326761,
+371 29439423,
Tālrunis: +371 67326784.
e-pasts: redakcija@brivalatvija.lv

ABONEMENTA MAKSA:

Brīvās Latvijas **digitālo versiju**
varat pasūtīt tāpat kā līdz šim.

- par 12 mēn. (48 nr.) EUR 55 (550 SEK)
- par 6 mēn. EUR 30 (300 SEK)
- 1 nedēļu EUR 2 (20 SEK)

To varat izdarīt caur *Brīvās Latvijas* mājaslapu: <http://www.brivalatvija.lv/abone-interneta>.

Izdrukājot iespējama krāsaina versija.

Tiem *Brīvās Latvijas* lasītājiem, kuri tomēr vēlas lasīt avīzi drukātā versijā, piedāvājam pasūtīt Amerikas latviešu avīzi *Laiks* – tie paši 48 numuri gadā, 20 lappuses, to skaitā 8 lpp. tās pašas, kas kopš 2001. gada bijušas kopīgas abām avīzēm.

Iespēja saņemt *Laiku* pa gaisa pastu no ASV.

- par 6 mēn. – EUR 186
- pa parasto pastu no Latvijas – 6 mēn. EUR 86

Dāvanā *Laika* Mākslas kalendārs 2021!

Samaksa: naudu ieskaitot SIA VESTA-LK kontā:

AS SEB banka, kods UNLALV2X,
nr.: LV80UNLA0050016243516,
ar piezīmi BL

un norādot vārdu, uzvārdu un adresi.
Latviešu organizāciju un **privātie sludinājumi** maksā EUR 6,- par 10 mm augstu vienslejiņā platumā aizņemtu telpu. **Sēru sludinājumi** (10,6 cm x 7 cm) EUR 60,-

Komerčiālie sludinājumi EUR 12 par 1 slejas cm.
Atlaides atkārtotām reklāmām.

Ar autora vārdu, iniciāļiem vai segvārdu parakstītos rakstos izteiktās domas nav katrā ziņā arī redakcijas domas. Par līdzstrādnieku honorāriem nepieciešama iepriekšēja vienošanās. Par publikācijās minēto faktu precizitāti atbild autors.

Lūdzam ziedojumus iemaksāt:

Biedrības *Laiks-BL* kontā –

SEB Banka,

nr.:LV60UNLA0050018705154

